

DESET TEZA ZA KRŠĆANSKU KATEHEZU

Utjelovljeni i uskršli Krist u središtu
Velikog jubileja i naše kateheze

ANTE MATELJAN
Sveučilište u Splitu
Katolički bogoslovni fakultet
Zrinjsko-Frankopanska 19
21000 SPLIT

Izvorni znanstveni rad
Primitljeno: 22. 9. 1999.
UDK 238

Sažetak

Isus Krist je Gospodin (usp. Dj 2,36-37) temeljna je kršćanska poruka. Kršćanska vjera Isusa Krista ispovijeda i priznaje pravim Bogom i pravim čovjekom, te jedinim posrednikom između Boga i ljudi, a u njegovu životu, muči, smrti i uskrsnuću prepoznaje događaj spasenja svih ljudi. »Utjelovljeni i uskršli Krist u središtu je Velikog jubileja i naše kateheze.« Ova tvrdnja, višestruko potvrđena u vjeri Crkve i dokumentima Učiteljstva, u drugom je dijelu ovog izlaganja obrađena u obliku »teza«, u kojima se ogledaju središnji elementi po kojima se prepoznaje kršćanska kateheza. Kristološki utemeljena kateheza je teološka (teološko-trinitarna, govori o Trojedinom Bogu), kristološka (put joj je Isus Krist), antropološka (upravljena je čovjeku), ekleziološka (u zajednici vjere), evanđeoska (metodom Isusa Krista); suvremena (danas utemeljena u Predaji), spasenjska (privodi oslobođenju), osobna (na tragu čovjekove bogosličnosti), sakramentalna (vodi susretu s Bogom u Isusu Kristu snagom Duha Svetoga) i eshatološka (konačni rezultat će se tek vidjeti na koncu povijesti)! Kristološki utemeljena kateheza ne trpi sinkretizma, polazi od ispovijesti vjere a završava u doksologiji.

Ključne riječi: Isus Krist, jubilej, kateheza, sadržaj vjere

»O bezumni Galaćani, tko li vas općara?
A pred očima vam je Isus Krist
bio ocrtan kao Raspeti!
... Započeli ste u Duhu,
pa da sada u tijelu dovršite?«
(Gal 3, 1.3)

1. UVODNE NAPOMENE

Predstavljajući »Katekizam Katoličke crkve« papa Ivan Pavao II. izražava svoju radost što može pružiti cijeloj Crkvi »ovaj mjerodavni tekst za katehezu obnovljenu na živim izvorima vjere«. ¹ Tako katekizam izlaže vjeru Crkve i katolički nauk kako ih nalazi »posvjedočene i osvjetljene u Svetom pismu, apostolskoj Predaji i crkvenom Učiteljstvu«, iz čega se može shvatiti »središnje

mjesto Isusa Krista, Jedinorođenoga Sina Božjega, Očeva poslanika koji je, po Duhu Svetom, postao čovjekom u krilu presvete Djevice Marije da bude naš Spasitelj. Umrijevši i uskrsnuvši, on je uvijek prisutan u svojoj Crkvi, napose u sakramentima; on je izvor vjere, uzor kršćanskoga djelovanja i Učitelj naše molitve«. ²

Najavljujući Veliki jubilej, dvijetisućitu obljetnicu Isusova rođenja, Ivan Pavao II. polazi od Pavlovog navještaja: »Kada dođe punina vremena, odošla Bog Sina svoga, od žene bi rođen« (Gal 4,4). Odatle polazi raz-

1 IVAN PAVAO II., Apostolska konstitucija *Fidei depositum* od 11. listopada 1992, u: *Katekizam Katoličke crkve*, HBK, Zagreb 1994, str. 11.

2 Isto, str. 13.

mišljanje o otajstvu spasenja, kojega nam je vjerovati, slaviti, živjeti i naviještati. Završni pak broj enciklike »Nadolaskom trećeg tisućljeća« sve sažima u kršćansku teologiju spasenja, i to kako ju je izrazio II. vatikanski sabor u pastoralnoj konstituciji *Radost i nada*: »Crkva vjeruje da Krist, koji je za sve umro i uskrsnuo, po svojem Duhu pruža čovjeku svjetlo i snagu da može odgovoriti svom vrhunaravnom pozivu. Nema pod nebom drugog imena danog ljudima po kojem oni treba da se spase. Ona vjeruje također da se u njezinu Gospodinu i Učitelju nalazi ključ, središte i cilj sve ljudske povijesti. Osim toga, Crkva tvrdi da se na dnu svih promjena nalazi mnogo toga što je nepromjenjivo i što ima svoj najdublji temelj u Kristu, koji je isti jučer, danas i uvijek. Koncil, dakle, želi govoriti svima u svjetlu Krista, slike Boga nevidljivoga, prvorođenca svakog stvorenja, da osvijetli misterij čovjeka i da surađuje u iznalaženju rješenja za goruća pitanja našega vremena«.³

Opći katehetski direktorij, nakon što se u prvom dijelu osvrnuo na aktualnu problematiku u svijetu i Crkvi, izlažući poslanje »naviještanja« (a kateheza je upravo to) veli: »Služba riječi mora osvijetliti tu čudesnu značajku vlastitu ekonomiji objave. Božji se Sin uključio u ljudsku povijest, primio je ljudski život i smrt te u ovoj povijesti ispunjuje svoj naum spasenja«.⁴

U trećem dijelu *Općeg katehetskog direktorija* govori se najprije o normama i kriterijima kojih se kateheza mora pridržavati u izlaganju svoga sadržaja,⁵ te o samom sadržaju kateheze, odnosno bitnim elementima kršćanske poruke koji tvore sadržaj kateheze.⁶ *Opći katehetski direktorij* naglašava da kateheza treba biti cjelovita, životna i organska, poštujući hijerarhiju istina i povijesno-spasenjsku perspektivu. Stoga kršćanska kateheza ne može biti doli teocentrična (i to trinitarno-teocentrična) i kristocentrična. Evo nekoliko ključnih odlomaka:

»Budući da je svrha kateheze, kako smo već istaknuli, da pojedine vjernike a i zajednice privede k zreloj vjeri, ona se mora brižno pobrinuti da vjerno izloži cjelovito bogatstvo kršćanske poruke«.⁷

»Predmet vjere obuhvaća (...) Boga u njegovu otajstvu i njegovu spasiteljskom zahvatu u povijest. (...) Središte bilo spasiteljskog Božjeg zahvata bilo njegova očitovanja ljudima jest Krist. Stoga su predmet kateheze otajstvo i djela Boga, odnosno djela koja je Bog izveo, izvodi i koja će izvoditi radi nas ljudi i radi našeg spasenja«.⁸

»Krist Isus, utjelovljena Božja Riječ, predstavlja najviši razlog zašto Bog u svijet zahvaća i ljudima se očituje, pa je on stoga središte evangeoske poruke unutar povijesti spasenja. 'On je savršena slika Boga nevidljivoga, prvorođenac svakog stvorenja, jer je u njemu sve stvoreno' (Kol 1, 15sl). On je stvarno i istinski jedan /trebalo bi biti 'jedini', op. A.M./ moćan posrednik po kojemu Bog pristupa čovjeku i po kojem se čovjek privodi Bogu (usp. 1 Tim 2,5). U njemu Crkva ima svoj temelj. U njemu se sve obnavlja (usp. Ef 1,10). I stvorene stvari, ljudska savjest, prave vrednote koje susrećemo u drugim religijama, različiti znakovi vremena – sve su to putovi i stupnjevi – doduše ne jednako vrijedni – kojima pod utjecajem milosti i usmjerenošću na Kristovu Crkvu, čovjek može doći k Bogu (usp. LG 16). Zbog toga kateheza nužno mora biti kristocentrična,«⁹

»Kao što je Krist središte povijesti spasenja, tako je otajstvo Boga središte iz kojega izvire ta povijest i kojemu je kao svome posljednjem cilju usmjerena. Propeti i uskrsli Krist privodi ljude k Ocu šaljući Duha Svetoga Božjem narodu. Zbog toga struktura cjelokupnog sadržaja kateheze ima biti teocentrično-troj-

3 GS 10; IVAN PAVAO II., *Tertio millenio adveniente – Nadolaskom trećeg tisućljeća*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996, br. 59.

4 SVETI ZBOR ZA KLERIKE, *Opći katehetski direktorij*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1972, br. 12.

5 Usp. isto, br. 37-46.

6 Usp. isto, br. 47-69.

7 Isto, br. 38.

8 Isto, br. 39.

9 Isto, br. 40.

stvena: po Kristu, k Ocu, u Duhu (...) Ako katehezi nedostaju ta tri elementa ili ako zanemaruje njihovu tijesnu povezanost, onda i sama kršćanska poruka može izgubiti svoj pravi značaj.¹⁰

Opći katehetski direktorij nastoji teocentrizam i kristocentrizam kateheze osloniti na temelj svjedočanstva Svetoga pisma i nauk Crkve posebice izražen u dokumentima II. vatikanskog sabora. Budući da ovdje ne možemo dalje razvijati svu problematiku koju OKD izlaže u br. 47-69 (pod naslovom »Bitni elementi kršćanske poruke«), samo spomenimo kako se misao o kristocentризму kršćanske kateheze kao osnovna nit provlači i kroz ostale dokumente o evangelizaciji i katehezi.¹¹ Papa Ivan Pavao II. pak naglašava kako ovaj kristocentrični sadržaj kateheze »nije zbirka apstraktnih istina, nego priopćavanje živog Božjeg otajstva«,¹² koje se jasno »od početka nalazi u središtu vjere i života Crkve, i u središtu crkvenog učiteljstva i teologije. (...) Unatoč nekim konvergentnim aspektima, Krist ne sliči ni Muhamedu ni Sokratu ni Budi. Sasvim je originalan i neponovljiv. Kristova originalnost, označena u riječima koje je izgovorio Petar kod Cezareje Filipove, središte je vjere Crkve«.¹³

S druge strane, »pedagoška metoda ima se izabrati već prema prilikama u kojima se nalazi crkvena zajednica ili pojedini vjernici koji se katehiziraju«.¹⁴ Neophodno je neprestano otkrivati nove putove i oblike navješćanja, koji će pomoći da se prikladno odgovori različitim okolnostima života, te povijesnim i društvenim situacijama u kojima se nalaze ponajprije sami katehizanti, a potom i mjesna Crkva.

2. PRETPOSTAVKE ZA RAZUMIJEVANJE TEZA

Kateheza pretpostavlja kerigmu. Kerigma je navješćaj temeljnih istina kršćanske vjere kojemu je cilj odlučna i korjenita promjena života – obraćenje. Ključna novoza-vjetna kerigma je »Isus Krist je Gospodin (Kyrios)« (usp. Dj 2, 36; 20,21). Kerigma znači »navijestiti sigurnu novost: Božji dolazak u konkretnom historijskom događaju

koji je uvijek aktualna tajna i traži naše obraćenje a svršava u paruziji«.¹⁵ Iako je po sadržaju neumjesno razdvajati kerigmu od kateheze, »prvo naviješćanje evanđelja izgleda da mora biti jednostavno, tj. cjelokupno i još nerlašćanjeno. Samo globalni prikaz kršćanske tajne može probuditi vjeru kao potpun i apsolutan pristanak. Istina je da zaručnik može prepoznati zaručnicu samo po jednom pramenu njene kose, tj. samo jedan aspekt Crkve, samo jedan čin dobrote može nas dovesti do vjere. No, prodiranje duše na područje vjere ima neposrednu potrebu da zna svoj 'razlog' vjerovanja, a on je vjera u Boga Spasitelja u Isusu Kristu«.¹⁶

Kateheza je pak sustavni oblik pouke u vjeri, da bi se nastavilo hoditi putem vjere u zajednici Crkve. Stoga kateheza treba pratiti rast i osnaženje kršćanskog života »da kršćanin postane u svemu dostojan i pravi Kristov učenik«.¹⁷ Svrha je dakle kateheze »zajedništvo s Kristom, koje samom svojom dinamikom potiče učenika da se ujedini sa svim onim s čim je Krist temeljno sjedinjen: s Bogom, svojim Ocem, koji ga je poslao u svijet po Duhu Svetomu (...) s Crkvom, svojim tijelom za koje se predaje, s ljudima, svojom braćom, u životu kojih je htio imati udjela«.¹⁸

10 Isto, br. 41. O pitanju važnosti »cjelovitog navješćanja« u dokumentima Crkve koji govore o katehezi više u: R. PALOŠ, »Temelji cjelovitog navješćanja vjere«, u: »Kateheza« 19(1997)4, 273-286.

11 Na primjer: CONFERENZA EPISCOPALE ITALIANA, *Il rinnovamento della catechesi* (iz 1970. god.), br. 74; PAOLO VI., *Evangeliu nuntiandi*, br. 18; QUARTO SINODO DEI VESCOVI, *Messaggio al popolo di Dio* (1977), br. 7. Usp. *Documenti su catechesi ed evangelizzazione*, LDC, Leumann (To) 1988.

12 IVAN PAVAO II., *Catechesi tradendae*, Glas Koncila, Zagreb 1994, br. 7.

13 IVAN PAVAO II., *Prijeći prag nade*, Mozaik knjiga 1994, str. 64. Papa višestruko upućuje na svoju prvu encikliku *Redemptor hominis* (1979) i poziv s početka pontifikata: »Otvorite vrata Kristu«.

14 *Opći katehetski direktorij*, br. 46.

15 J. COLOMB, *Kateheza životnih dobi*, KSC, Zagreb 1979, str. 215.

16 Isto, str. 215.

17 A. SEUMOIS, *Teologia misionaria*, Ed. Dehoniane, Bologna 1993, str. 97.

18 CONGREGAZIONE PER IL CLERO, *Direttorio generale per la catechesi*, LEV, Città del Vaticano 1997, br. 81.

Govoreći danas o »novoj evangelizaciji«, ne smijemo smetnuti s uma kako je baš kateheza njena okosnica, a smisao i cilj nove evangelizacije, kojoj slavlje Velikog jubileja pruža providonosne mogućnosti, jest dovesti kršćane do svijesti da je i naše vrijeme ispunjeno prisutnošću Božjom i njegovim spasonosnim djelovanjem.¹⁹ U buli najave Velikog jubileja, Papa piše: »Jubilejsko nas vrijeme uvodi u onaj snažni govor koji rabi spasenjska pedagogija da potakne čovjeka na obraćenje i na pokoru, početak i put njegove obnove i uvjet da ponovno zadobije ono što svojim vlastitim silama ne bi mogao postići: prijateljstvo s Bogom, njegovu milost, nadnaravni život, jedini u kojem se mogu ispuniti najdublje težnje čovjekova srca. Ulazak u novo tisućljeće ohrabruje kršćansku zajednicu da navješćujući kraljevstvo Božje proširi svoje vjerske vidike na novim obzorjima.«²⁰

Ipak, ovdje moramo načas zastati. Radi se o važnom pitanju koje se tiče veze i razlike između vjerske pouke u školi i kateheze. Evo što o tome kaže Kongregacija za katolički odgoj: »Postoji i neraskidiva veza i očita razlika između vjerske pouke i kateheze, koja je kao neki prijevod evanđeoske poruke, jedna etapa evangelizacije. (...) Razlika je u tome što je kateheza, za razliku od školske vjerske pouke (vjeronauka), prije svega životno prihvaćanje kršćanske poruke kao spasiteljske stvarnosti. Povrh toga posebno je mjesto kateheze zajednica koja živi vjeru i na širem području i kroz duže vrijeme od školskog, to jest kroz cijeli život. U vezi s kršćanskom porukom kateheza želi potaknuti duhovno, liturgijsko, sakramentalno, apostolsko sazrijevanje, koje se nadasve ostvaruje u mjesnoj crkvenoj zajednici. Škola naprotiv, razmatrajući te elemente kršćanske poruke, želi omogućiti da se shvati što je kršćanstvo i, dosljedno, što kršćani nastoje ostvariti u svom životu. Ipak treba pripomenuti da i vjerska nastava namijenjena učenicima vjernicima može samo doprinijeti da se učvrsti njihova vjera, kao što vjersko iskustvo kateheze učvršćuje spoznaju kršćanske poruke.«²¹

Tako dotičemo problem koji nam je poznat od prvog dana uvođenja vjeronauka u školu. Je li vjeronauk u školi, kao školski predmet, uopće odvojiv od kateheze? Tvori

li on nešto zasebno? Treba li, s druge strane, školski vjeronauk biti samo dopuna župne kateheze (ili obratno – župna kateheza dopuna školskom vjeronauku!)? Je li moguća prava »informacija o kršćanskoj vjeri« a da nije usmjerena »formaciji u vjeri«? Može li se vjeru prenositi kao »znanje«, izvan Crkve? Je li dovoljno da školski vjeronauk kao nastavni predmet »učenicu otvara pristup kršćanskoj vjeri u mnogolikosti njezinih dimenzija i konkretnosti povijesnih ostvarenja, a imajući u vidu njeno općeljudsko, odgojno, obrazovno i kulturno značenje«,²² a da joj ne bude glavni cilj osobni susret vjeroučenika s Kristom? Na ova i mnoga druga pitanja upravo bi ova ljetna škola trebala pružiti neke odgovore.²³

U tezama koje slijede želimo ostati na razini kršćanske kateheze i važnosti njenog temeljnog sadržaja. Po prosudbi crkvenih dokumenata ipak kateheza polazi od sadržaja vjere. To znači da je prvo »što«, a potom slijedi »kako«. Ukoliko je pak sadržaj beznačajan, onda je metoda lijepo pakiranje »ničega«. Valja nam, dakle, imati na umu kako metoda ne kvalificira sadržaj, nego sadržaj stavlja zahtjeve pred metodu.

Ove teze izlaže dogmatičar, to jest onaj kojemu je prije svega stalo do »sadržaja vjere«, a ne didaktičar ili pedagog, pa je i stoga razumljivo da je u prvom planu »što« kateheze, vjerujući da se o onome »kako« kateheze (a to je doista jedan od najmučnijih problema) može raspravljati tek kad je posve jasno »što« – odnosno koji je bitni sadr-

19 Usp. IVAN PAVAO II., *Tertio millennio adveniente*, br. 16. Usp. Isti, *Prijeći prag nade*, Mozaik knjiga, Zagreb 1994, str. 127-134.

20 IVAN PAVAO II., *Otajstvo utjelovljenja – Incarnationis mysterium*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1999, br. 2.

21 KONGREGACIJA ZA KATOLIČKI ODGOJ, *Vjerska dimenzija odgoja u katoličkoj školi*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1989, br. 68-69.

22 A. T. FILIPOVIĆ, *Nastavni program za katolički vjeronauk u osnovnoj školi*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1997, str. 9.

23 Usp. i sam naslov: *Suvremeni izazovi hrvatskoj katehezi za treće tisućljeće*. Za odnos školskog vjeronauka i župne kateheze usp. A. PAVLOVIĆ, »Osobitosti katoličkog vjeronauka u odgojno-obrazovnom sustavu javnih škola«, *Kateheza* 21(1999)2, 137-157.

žaj s kojim sve stoji ili pada! Katehitičarima, metodičarima i didaktičarima ostaje zadaća razrade metoda, a katehetama da »prenesu i posvjedoče« sadržaj, služeći se tim prikladnim sredstvima. Stoga ovdje uglavnom ostavljamo po strani metodološku i didaktičku problematiku.

Ako je sadržaj kršćanske kateheze, kako god ga okrenuli, »Isus Krist« – u odnosu prema Ocu, braći i svijetu, onda svaka rasprava o metodi kršćanske kateheze treba početi od postavke da ona može biti, u srži, jedino evanđeoska! Evanđeoska pak katehetska metoda isključuje svaku prisilu i računa sa slobodom, što je čini krajnje »rizičnom«, ali joj istodobno otvara prostore za evanđeosku jasnoću i čistoću, svakako vodeći računa o katehizantima i njihovim mogućnostima i sposobnostima prihvaćanja i suradnje.²⁴

Dakle, kao *preambulu tezama za kristološku katehezu*, postavljamo sljedeće tvrdnje: Kateheza ne barata hipotezama i teorijama nego poučava »istinu vjere«.

Istina vjere je »otajstvo«.

Otajstvo se shvaća i doživljava u »susretu vjere«.

Susret vjere je u stvari »susret s Kristom«.

Susret s Kristom se zbiva iznutra (u duši), ali u zajednici vjere (u Crkvi).²⁵

3. TEZE ZA KRŠĆANSKU KATEHEZU²⁶

Na mnogo mjesta u Svetom pismu nalazimo poruke izražene kao tvrdnje (postavke, teze). Svakako su od svih najpoznatije *Božje zapovijedi*, kako onih *Deset u Starom zavjetu* (usp. Izl 20,2-21; Pnz 5, 6-21; 6, 4-5), tako i *Dvije zapovijedi ljubavi u Novom zavjetu* (Mk 12, 29-31par). Iako mnogi tvrde kako je prošlo vrijeme zapovijedi, ipak nam se čini da se na njih valja i dalje oslanjati.²⁷ A zar poput teza nije sročena i kršćanska ispovijest vjere, kako *Nicejsko-carigradsko* tako i *Apostolsko vjerovanje*, s kojima u skladu treba biti i na koje se treba osloniti svaki katekizam, da bi bio kršćanski!²⁸ Evo, dakle, deset teza za kršćansku katehezu:

3.1. Kršćanska kateheza je teološka: pouka o Bogu

Prva Božja teza glasi:

»Ja sam Gospodin Bog tvoj«,

a ima i upozoravajući dodatak:

»Nemaj drugih Bogova uz mene«!

U Novom zavjetu ona je pozitivno izražena:

»Ljubi Gospodina Boga svoga iznad svega«!

Samo je jedan Bog! Jedan, jedini, jedincati!

Pravi, pravcati Bog!

Nema drugih bogova ni božanstava, niti na nebu niti na zemlji!

Kateheza je »pouka o Bogu«,

ali ne tek o Bogu do kojeg je stigao ljudski domišljaj,

ne o nekakvom Bogu po našoj mjeri,

Bogu po mjeri našeg traženja i napipavanja u mraku neznanja,

nego o Bogu objave, o Bogu koji se je javio,

Bogu koji se objavio, o Bogu koji nas je našao!

24 O ovom raspravlja već spomenuti *Direttorio generale per la catechesi*, u trećem dijelu (»Pedagogija vjere«), nadovezujući se na *Opći katehetski direktorij i Catechesi tradendae*.

25 Ističem da *teze za kršćansku katehezu* nisu upravljene »fundamentalizmu«, nego kristocentризmu u katehezi! Posljedice pak »zaborava Krista« u navještaju su stvarno raskršćanjenje Crkve i društva. O suvremenim problemima takvog »raskršćanjenja«, na primjeru Srpske Pravoslavne crkve, usp. M. ĐORĐEVIĆ, *Znaci vremena*, Janus, Beograd 1998.

26 Ove se teze oslanjaju na *Opći katehetski direktorij*, na apostolsku pobudnicu *Catechesi tradendae* i na *Katekizam Katoličke crkve*. Usp. apostolsku konstituciju »Fidei depositum«, u kojoj stoji: »Katekizam mora vjerno i organski izložiti nauk Svetog pisma, Predaje koja živi u Crkvi i autentičnog Učiteljstva, kao i duhovnu baštinu Otaca, naučitelja, svetaca i svetica Crkve... Katekizam će stoga iznositi novo i staro (usp. Mt 15,32) jer je vjera uvijek ista i ujedno je izvor stalno novih osvjetljenja«.

27 To prakticira i *Katekizam Katoličke crkve*, osobito u trećem dijelu, kad na temelju »Deset zapovijedi« razlaže kršćanski život. Jedan zanimljiv i osporavan pokušaj iznošenja »teza« učinio je H. KÜNG, *20 teza za kršćansku egzistenciju*, Rasudbe, Zagreb 1979, u kojima je ukratko razložio svoj *Christsein*.

28 Usp. »Professioni di fede« u: H. DENZINGER – P. HUNNERMANN (ur.), *Enchiridion Symbolorum, definitionum et declarationum de rebus fidei et morum*, (37. izd., 1. dvojezično izd.), Ed. Dehoniane, Bologna 1997, br. 1-100. 125. 150.

Bog objave je iznenađujući Bog!
Bog jedan i trojstven: Otac i Sin i Duh Sveti,
Bog i Otac Gospodina našega Isusa Krista,
Bog Duh životvorni!

Kršćanska kateheza treba uvažiti put
ljudske muke traženja Boga,
ali treba posvjedočiti put Božje muke
traženja čovjeka da mu se javi i s njim se
sprijatelji!
Pa što koštalo da koštalo!

Stoga kršćanska kateheza
Na tragu vjere drži u ruci
jedinu svetu knjigu: Božje Pismo
iz kojega progovara jedina Riječ,
snagom jedinoga Duha!

Dakle: kršćanska kateheza polazi od datosti
vjere – Bog se javio!

3.2. Kršćanska kateheza je kristološka: Kristova pouka

Kršćanin vjeruje da se Bog konačno objavio
u osobi bogočovjeka Isusa Krista,
i da je taj isti Isus Krist punina objave Božje
ljubavi
koja nam je darovana u milosti Duha Svetoga!
Isus Krist je stoga središte, stožer, uporište
i mjera kršćanskog govora o Bogu!
Nema potpunijeg, boljeg i kršćanskijeg
navještaja Boga – od Kristove riječi.
Nema potpunije, bolje i kršćanskije objave
Boga – od Kristova svjedočanstva.

A tko je taj Isus Krist?

Isus Krist je pravi čovjek
– u kojemu se objavljuje dostojanstvo dje-
teta Božjega
– u kojemu se objavljuje dostojanstvo očin-
stva i majčinstva
– u kojemu se objavljuje dostojanstvo brat-
stva i sestinstva, ljudskog zajedništva.

Isus Krist je utjelovljeni Bog
– u kojemu se uprisutnila među nas sva pu-
nina božanstva
– po kojemu se vječnost uplela u vrijeme

– u kojemu se konačno slažu tvar i duh, fi-
zika i metafizika.

Isus Krist je Raspeti

– u kojemu se objavljuje sva strahotnost zla
i grijeha
– u kojemu se objavljuje i ostvaruje pomi-
renje
– u kojemu se objavljuje spasonosna veza
slobode, žrtve i ljubavi.

Isus Krist je Uskrsnuli

– u kojemu Bog konačno odgovara na sve
muke jadnika
– u kojemu je već darovana milost života –
spasenja
– u kojemu nam je već moguće »zaviriti u
raj«.

Prema tome:

Put kateheze je put Isusa Krista – put pribli-
žavanja Ocu!

Put kateheze je sâm Isus Krist – koji nas vodi
u kuću Očevu snagom Duha!

Put kateheze – Isus Krist – uključuje navje-
štaj i svjedočenje!

Uključuje i odbacivanje, neshvaćanje, pa čak
i raspeće!

Ali jedino taj put vodi k uskrsnuću – iako se
ono s ove strane ne vidi!

Dakle: Kršćanska kateheza ima svoju os i sto-
žer u Isusu Kristu, u kojemu nam se auten-
tično objavila ljubav Božja!

3.3. Kršćanska kateheza je antropološka: pouka o čovjeku

Pouka o čovjeku proizlazi iz pouke o Bogu,
a Bog je u sebi život i zajedništvo ljubavi.
Ljubav je nezaustavljiva u svojoj brizi i
darivanju.

Božja ljubav se iz vječnosti nezaustavljivo
prelijeva u povijest.

Bog je postao čovjekom da bi ljudi imali
zajedništvo s Bogom.

Svaka pouka o čovjeku polazi stoga od utje-
lovljene Božje ljubavi,
od Bogočovjeka, od Isusa koji je Krist, Kyrios
i proslavljeni sin Djevice Marije!

Kristološko utemeljenje kateheze stoga zahtijeva jasno razlikovanje između dva puta: ljudskog traženja Boga i Božjeg traženja čovjeka!
 Kršćanska kateheza jasno razlikuje religiju od vjere!
 Religija je ljudsko nastojanje da se dođe do »neke spoznaje i odnosa« s božanskim, a vjera je »dar koji dolazi odozgo«!
 Prihvatanjem vjere ulazi se u odnos s »otajstvom«!

A čovjek je sposoban za otajstvo!
 U njemu, unatoč iskonskoj poremećenosti, još prebiva »potentia oboedientialis«, ona mladica koja se dâ navrnuti na pravi trs i donijeti obilat plod!

Kršćanska kateheza nije optimistička, ne zaboravljajući grijeh, ali nije niti pesimistička, imajući na pameti Kristovo spasenje!
 Kršćanska kateheza poučava antropološki realizam: križ pod svjetlom uskrsnuća!

Dakle: Kršćanska kateheza je upravljena čovjeku kojega Bog ljubi!

3.4. Kršćanska kateheza je eklesiološka: pouka u zajednici vjere

Kristološka utemeljenost kateheze upućuje na zajednicu Crkve jer nema vjere bez i mimo Crkve!
 Stoga je kateheza autentična u zajednici Crkve!
 Pouka o »stvarima vjere« – iako vrijedna – ne može »zaživjeti« izvan Crkve
 Jer se vjeru ne može samo »znati«!
 Vjeru se zna živjeti – a vjeru se živi u punini tek u zajedništvu Crkve!
 Stoga je vjeronauk u školi ipak nešto drugo!
 Nije isto biti član razreda ili župne zajednice!
 Župa, pa i obitelj kao *ecclesia domestica*, pravi je okvir kateheze!

Vjeronauk u školi trebao bi voditi prema iskustvu vjere u zajednici
 Inače će vjeronauk u školi, ako ostaje na razini informacije, biti poput sjemena posijanog na kamenito zemljište, kojemu nedostaje plodno tlo, da donese roda!

Kršćanska kateheza uvodi u iskustvo vjere!
 A iskustvo vjere je u srži zapravo iskustvo susreta!
 Iskustvo susreta ne samo ljudi međusobno nego i s Bogom!
 Svaki susret s Bogom rađa iskustvo spasenja!
 Dakle, kateheza je polagani put k radosti i spasenju!
 Radost u zajednici vjernika je lakmus papir za provjeru autentičnosti kršćanske kateheze!
 Bijeg iz zajednice Crkve puno govori o neautentičnosti ne samo navještaja, pouke, nego i osobnog svjedočenja!

Zajednica vjere nije samo »prostor« nego i »aktivni čimbenik« kršćanske kateheze!
 Kateheza se zbiva u zajednici!
 Zajednica sudjeluje u katehezi!
 Kateheza pripravlja za zajednicu, za življenje zajedništva, a zajednica je prava kad je u njoj Krist koji reče:
 »Gdje su dvojica ili trojica sabrana u moje ime i ja sam među njima«!

Crkva je pozvana katehezu ne samo »oblikovati« nego i provjeravati vjerodostojnost katehetskog sadržaja i postupka!
 Što ne pridonosi rastu zajedništva nije autentično kršćansko!
 Što nije utemeljeno u Kristu nije autentično kršćansko!
 Nekršćanski (nekristovski) elementi ne mogu tvoriti sadržajni kostur kateheze!
 Kristološki utemeljena kateheza nije tek informacija nego formacija!
 Dakle: Kršćanska kateheza nije »privatno poduzetništvo«, nego čin vjere Crkve!

3.5. Kršćanska kateheza je evanđeoska: pouka Isusovom metodom

Metoda kršćanske kateheze je metoda Isusa Krista, metoda koja poštuje slobodu i poziva na oslušivanje, metoda koja ne zanemaruje ljudsku slabost niti bježi od zahtjevnosti opredjeljenja i darivanja!
Metoda koja ne izbjegava križ, a ne zaboravlja ni uskrsnuće!

Ta je metoda mnogostruka i jedinstvena, iznenađujuća i jasna:

- u pristupu siromasima i bogatima
- u kritici službenika i navještaju sadržaja vjere
- u preferencijalnoj opciji za grešnike, siromašne i odbačene
- u snazi prihvatanja i dubini srca
- u izgonu trgovaca iz hrama i prihvatanju djece u kraljevstvo Božje
- u prisposobama i opomenama
- u znakovima i gestama
- u naglašavanju duha u usporedbi sa slovom
- u naglašavanju slova u usporedbi sa samovoljom
- u raširenim rukama i pogledu upravljenom naprijed!

Metoda kršćanske kateheze je metoda Isusa Krista

- u pristupu svakoj osobi
- u svakoj izgovorenoj riječi
- u svakom učinjenom znaku!

Dakle: Metoda kristološki utemeljene kateheze je sâm Isus Krist i njegov nastup, navještaj, riječ, postupak i konačna predanost u volju Očevu!

3.6. Kršćanska kateheza je suvremena: pouka ovdje i sada

Kršćanska kateheza nije prepričavanje »prošlih događaja«.

Kršćanska kateheza je ilustriranje sadašnjosti: kao kad s vrha brijega sadašnjosti bacamo pogled u prošlost

– jer nas je prošlost dovela do sadašnjosti i bacamo pogled u budućnost– jer je budućnost tamo kamo smo se zaputili.

U kršćanskoj katehezi sjeme Božje riječi posijano raste i ukorjenjuje se u tradiciju da bi moglo dosegnuti obećanu budućnost!

Kristološki utemeljena i usmjerena kateheza oslanja se na tradiciju, a da joj pogled unazad ne priječi korak naprijed!

Kristološka kateheza poštuje slijed vremena, povijesti i objave, ona poštuje slijed naravi i dinamike razvoja, vodeći računa o rastu u vjeri i zajedništvu!

Stoga nema nove kateheze!

Vrijeme je isto – jučer, danas i uvijek!

Ljudi su isti – jučer, danas i uvijek!

Bog je isti – jučer, danas i uvijek!

Isus Krist je isti – jučer, danas i uvijek!

Spasenje je isto – jučer, danas i uvijek!

Nema novog Boga!

Nema drugog Spasitelja!

Nema novog čovjeka!

Nema nadčovjeka!

Ali, istovremeno nam treba nova kateheza!

Jer – svaki je čovjek zasebna osoba,

i svaki je trenutak neponovljiv!

Bog svakome pristupa osobno,

i Krist »evo sve čini novo«!

Stoga je kateheza uvijek nova

I jer vodi novom susretu s istim Bogom!

Ljubav je naime uvijek ista – ali i uvijek nova,

stoga nikad ne prestaje

i ne postaje dosadna!

Kateheza u svom sadržaju ne može biti

»nova«

jer ne bi više bila autentično kristološka,

ali mora uvijek biti nova u svojem pristupu

osobi

i nastojanju da sadržaj autentično navijesti!

Kateheza se u biti dijeli na »autentičnu« i »neautentičnu«,

Odnosno na »pravu« i »krivu«, a ne na »novu« i »staru«!

»Istinitost kateheze« je istina vjere,

a to je Isus Krist koji za sebe reče: »Ja sam put, istina i život«!

Kateheza je poput čovjeka:

- utemeljena u tlo tradicije
- oslonjena na vjeru
- u nadi upravljena put neba
- okrenuta naprijed – budućnosti
- otvorena, prihvaćajući u ljubavi raširenih ruku

Stoga je kateheza ujedno radost i križ!

Dakle: Kršćanska kateheza je događaj susreta u sadašnjosti!

3.7. Kršćanska kateheza je soteriološka: pouka spasenja

Tek kristološki utemeljena kateheza je autentično kršćanska, pa se niti ne može uspoređivati na primjer s »islamskim vjeronaukom« ili s poukom u »religioznoj kulturi«.

Ne zbrajaju se niti oduzimaju kruške i jabuke, a kamoli kamenje i materino mlijeko. Od kamenja se može napraviti kuća. U kući se dâ živjeti, a od materinog mlijeka živimo!

Kristološki utemeljena kateheza ne vodi tek k zakonu koji treba upoznati i izvršavati da bismo živjeli! Njezin sadržaj nije »nešto« – pa bili to i najbolji i najljepši propisi, zakoni, zapovijedi, uredbi, pouke i slično!

Sadržaj kršćanske kateheze je osoba Isusa Krista – Sadržaj kršćanske kateheze je istovjetan sadržaju vjere! Stoga nitko ne može »ukrasti« kršćansku katehezu, niti je u njoj što potrebno »krasti od drugih«! Ono što nam je već dano i darovano je sâm Bog, »Božja ljubav koja je razlivena u srcima našim po Duhu Svetom koji nam je dan«!

Kršćanska kateheza je osloboditeljska, pouka u slobodi djece Božje, pouka o životu – autentičnom životu s Bogom, pouka o autentičnom životu s drugima!

Kristološki utemeljena kateheza – potvrđuje slobodu, a autentičnost slobode je u omogućenju ljubavi!

Autentičnost ljubavi je u omogućenju punine života!

Autentičnost slobode je »oslobođenost od zla«!

Autentičnost slobode je »darovanost za ljubav«!

Krist je osloboditelj, pomiratelj i spasitelj! Krist je put, istina i život!

Dakle: Kristološki utemeljena kateheza je potvrda života

3.8. Kršćanska kateheza je sakramentalna: pouka do susreta

Kršćanska kateheza – kristološki utemeljena – ima na umu sakramentalnost!

Sakramentalnost znači da se spasenje događa »sada i ovdje«!

Susret s Bogom se događa »sada i ovdje«!

Susret s Bogom se događa sada i ovdje u susretu s Kristom!

Susret s Kristom se događa u duši (riječ i milost)!

Susret s Kristom se događa u zajednici (među sabranima u njegovo ime)!

Susret s Kristom se događa u »sakramentima Crkve« (snagom otajstva)!

Susret s Kristom se događa u susretu s najmanjima – siromasima i napuštenima!

Upravo stoga što joj je cilj susret s Kristom, sada i ovdje, kristološki utemeljena kateheza uključuje i evanđeosku kritiku:

- društva, ekonomije, politike i svake uporabe sile,
- kulture i religije,
- pa i same Crkve!

Krist je bio veoma kritičan u odnosu na nepravdu
i beskompromisan prema laži!
Sotona je otac nepravde i laži!

Ipak, granica između destruktivne i konstruktivne kritike
jasno postoji: ona je »provoditi istinu u ljubavi«.
Inače: istina bez ljubavi – ubija!
Inače: ljubav bez istine – upropašćuje!

Kristološki utemeljena kateheza je »povijesno sakramentalna«:
Prošlost (grešna i pogrešna) popravlja se (oproštenjem) sada i ovdje!
Budućnost (kojoj se tek nadamo) u zalogu je već dana!

Istina o čovjeku nije samo istina o njegovoj prošlosti!
To je i istina o njegovoj budućnosti – na koju je pozvan!
Kristološki utemeljena kateheza zbiva se u sadašnjosti,
ne skrivajući istinu o čovjeku: grešniku, spašeniku, izabraniku,
ne skrivajući istinu o Bogu: stvoritelju, spasitelju, posvetitelju!

Prošlost i budućnost su se susrele u Isusu Kristu
Isus Krist je najautentičnija sadašnjost!
Stoga je on jedini spasitelj – jedini most za prelazak
iz grešne prošlosti u Božju budućnost
i to u najkritičnijem trenutku života – u smrti!

Isus Krist je Božja stalnost u našoj nestalnosti
On je naš ljudski život u trenutku smrti.
Stoga je Isus Krist apsolutno nezamjenjiv!
Jer se uskrsnuće ne da nadomjestiti!

Kao što nema drugih bogova uz Boga jedinoga,
tako nema ni drugog života osim u uskrsnuću Isusa Krista!
Jedina mjera Boga i čovjeka je Isus Krist!

Dakle: Kristološki utemeljena kateheza je sakramentalna, postajući vidljivim znakom

nevidljive Božje ljubavi pretvorene u djelo u Isusu Kristu za naše spasenje!

3.9. Kršćanska kateheza je osobna: pouka u kojem se »ja« otvara Božjem »Ti«

Kristološki utemeljena kateheza prepoznaje darovanost osobe!
Svaka ljudska osoba je »slika i prilika Božja«!
I svaka ljudska osoba je pozvana na susret!
Ta sličnost i priličnost s Božjim otajstvom susreće se u Isusu Kristu!
Stoga je kršćanska kateheza nužno dijaloška!
A to onda znači – na crkvenoj razini – i ekumenska!

Bog je »osoban«, što znači odnosan!
Bog je osobno odnosan!
I kao takav se objavio – u osobi, osobno!
I tako je osobno objavio »puninu božanstva«
i »puninu čovještva«!

Kršćanska kateheza ne može govoriti o Bogu – mimo osobe Isusa Krista.
To više ne bi bio »naš Bog«,
Bog vjere, Bog susreta, Bog spasenja,
Bog Otac, Bog Sin i Bog Duh Sveti!
Mogao bi to biti »neki bog« – stvoritelj, uzdržavatelj, plašitelj,
ili bi mogao biti neka »sila«, »tajna« ili »duša svijeta«!

Kršćanska kateheza ne može govoriti o čovjeku
mimo osobe Isusa Krista:
To više ne bi bio »ovaj čovjek«, obilježen iskonskim poremećajem i temeljito ugrožen udaljenošću od Boga!
To više ne bi bio »spašeni čovjek«, neizmjerljivo vrijedan u Božjim očima »da je Bog radi njega izgubio pamet«, te i sâm postao čovjekom, od začeca i rođenja do okrutne smrti na križu!
I još više, do silaska nad pakao i slave uskrsnuća!
To više ne bi bio čovjek »pozvan na ljubav«, na gozbu radosti u domu Očevu.

Mogao bi biti: najviši produkt evolucije ili »nesretni slučaj« u prirodi,

igračka nepojmljivih viših sila, karika u lancu
vječnih mijena,
jednodnevni cvijet povijesti što će samom
sebi doći glave,
pramen tragičnog pojavka svijesti u
nevremenu povijesti,
prah od praha koji će se u prah obratiti...

Kršćanska, kristološki utemeljena kateheza
poštuje apsolutni prioritet osobe
Jer je čovjek živi sakrament ljubavi Božje u
prostoru i vremenu.

Kateheza ne svodi na istu razinu stvar i
osobu, znanje i susret,
ne miješa grijeh i grešnika,
ali niti ne bježi od zahtjevnog navještaja
obraćenja!

Dakle: Kristološki utemeljena kateheza je
osobna, jer je Bog osoban a čovjek pozvan
da se ostvari kao osoba u zajedništvu – i u
tome je njegovo spasenje!

3.10. Kršćanska kateheza je eshatološka: pouka s rezultatom u Božjoj budućnosti

Kristološki usmjerena kateheza upućuje na
konačnicu,
i s ove i s one strane.

Ona je svjesna jedincatosti danog vremena
i neponovljivosti svakoga trenutka,
pa stoga mora biti posve – kristovski, savr-
šeno jasna:

- u nakani,
- u izričaju,
- u zahtjevu,
- u predstavljanju križa u svjetlu uskrsnuća,
- u svjedočenju uskrsnuća pod teretom križa.

Kršćanska kateheza je glas nade,
One kršćanske kreposti nade
što se tako lako zagubi po stranputicama
svakodnevice,
u tjeskobama ovoga sebičnog vremena
i u nevoljnim brigama za tijelo i jelo!

Kršćanska kateheza je još uvijek znak nade,
one kreposti koja zanosi »lude radi Krista«,
znak da još nije gotovo,
niti kad se uzviču oni što imaju silne razglase,
niti kad na vrata kucaju
oni što nude spasenje »na popust«!

Kršćanska kateheza je otvoren put na goru
blaženstava,
put otvoren siromasima i žalosnima,
i krotkima i obespravljenima,
i milosrdnima i miroljubivima,
i progonjenima zbog pravednosti,
a napose čistima srcem – jer će Boga gledati!

A Boga mogu gledati oni što vjeru imaju!
Isus reče za Crkvu
da je »ni vrata paklena neće nadvladati«,
a za vjeru: »Kad Sin čovječji dođe,
hoće li naći vjere na zemlji!?«
A mi se nadamo...

Dakle: Dok je kršćanske kateheze, ima još
nade!

UMJESTO ZAKLJUČKA

Kristološki utemeljena kateheza je:

- povijesna: koliko je povijesna »povijest
spasenja«,
- jedna: koliko je jedan Bog i jedan
Spasitelj – Isus Krist,
- duhovna: koliko je duhovna duša obdarena
Duhom Svetim,
- jednostavna: koliko je jednostavna poruka
ljubavi,
- kompleksna: koliko su mnogovrsne životne
situacije,
- zahtjevna: koliko je zahtjevan svaki odgoj,
pa i odgoj u vjeri,
- radosna: koliko je radostan susret s
voljenim,
- nužna – koliko nam je nužan drugi i Drugi.

Kristološki utemeljena kateheza je u ovom
»bezbožnom« svijetu:

- poruka spasenja u izgubljenim koordina-
tama postojanja,
- šapat Božje riječi u zaglušujućoj buci
svijeta,
- svjedočanstvo smisla života u kulturi smrti,
- pjesma eshatološke nade usred
apokaliptičkog straha.

A da bi to mogla biti, kršćanska kateheza ne
prihvata sinkretizam

- u kojem se pogansko izjednačuje s
kršćanskim,

- u kojem se magijsko izjednačuje s religioznim,
- u kojem se religiozno poistovjećuje s vjerom,
- u kojem subjektivne želje dokidaju objektivne norme,
- u kojem se povijest spasenja svodi na mitološku razinu,
- u kojem se osobni poziv svodi na razinu individualnih osjećaja,
- u kojem individualni probitak zamjenjuje radost zajedništva,
- u kojem bezuvjetno prilagođivanje ukida zahtjevnost,
- u kojem znanje zamjenjuje življenje,
- u kojem bi življenje bilo moguće i napola.

Kristološki utemeljena kateheza je posve svjesna

- da ni najljepši pribor za jelo ne može nadoknaditi hranu,
 - da niti najljepše kuće ne mogu nadomjestiti dom,
 - da ništa tuđe ne može zamijeniti »naše«,
 - da ni najdublji džep ne može zamijeniti srce,
- a sve to:
- jer nitko i ništa ne može zamijeniti Isusa Krista,
 - jer istina nije protiv ljubavi niti kad je ljubav razapeta,

- jer ljubav nije protiv istine niti kad je istina neprotumačiva!

Kristološki utemeljena kateheza je zadatak:

- kršćanskih roditelja i odgojitelja,
- svih Kristovih vjernika,
- na poseban način poslanika u vinogradu Gospodnjem Bogu posvećenih osoba, svećenika i redovnika, redovnica,
- kateheta po zvanju.

Ako oni zakažu u autentičnosti, nema ih tko nadomjestiti...

Isus reče: »Vi ste svjetlo svijeta... vi ste sol zemlje«!

A koliko je životno svjetlo i ukusna duhovna hrana,

može se razlučiti po prelasku naših vjeroučitelja,

i u konačnici naših vjeroučenika, s praga znanja na prag molitve!

Kristološki utemeljena kateheza

– započinje ispoviješću vjere: »Bog te ljubi, pa i ti ljubi Gospodina Boga svoga svim srcem svojim i svom dušom svojom a bližnjega svoga kao samoga sebe«

– a završava doksologijom:

»Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetomu.

Kako bijaše na početku tako i sada i vazda i po sve vijeke vjekova«.

Amen.